

327. TRUYỀN THÔNG MÔI TRƯỜNG,

việc sử dụng các quá trình và các sản phẩm của phương tiện truyền thông một cách có kế hoạch và có chiến lược nhằm hỗ trợ thực hiện dự án, tham gia của công chúng, và đưa ra quyết định một cách hiệu quả, nhằm hướng tới sự bền vững về mặt môi trường.

Thuật ngữ truyền thông môi trường (TTMT) được sử dụng rộng rãi trên thế giới từ năm 1972. Trong báo cáo tại Hội nghị của Liên hợp quốc về Môi trường và Con người tại Stockholm, Thụy Điển năm 1972, Chương trình Hành động về Giáo dục, Đào tạo và Thông tin cộng đồng, truyền thông được xác định là một trong các biện pháp hỗ trợ cho các ưu tiên chính của hoạt động bảo vệ môi trường toàn cầu, đánh giá và quản lý môi trường.

TTMT là quá trình tương tác hai chiều, giúp cho mọi đối tượng tham gia vào quá trình đó cùng tạo ra và cùng chia sẻ với nhau các thông tin môi trường, với mục đích đạt được sự hiểu biết chung về các chủ đề môi trường có liên quan và từ đó cùng chia sẻ trách nhiệm bảo vệ môi trường với nhau.

Mục tiêu của TTMT là nâng cao nhận thức của công dân về bảo vệ môi trường; sử dụng hợp lý tài nguyên và bảo vệ môi trường; thay đổi thái độ, hành vi về môi trường; tạo lập cách ứng xử thân thiện với môi trường; tự nguyện tham gia các hoạt động bảo vệ môi trường; phát hiện các tấm gương, mô hình tốt, đấu tranh với các hành vi, hiện tượng tiêu cực xâm hại đến môi trường; xây dựng nguồn nhân lực và mạng lưới truyền thông môi trường; góp phần thực hiện thành công xã hội hoá công tác bảo vệ môi trường.

TTMT là công cụ cơ bản trong công tác quản lý môi trường, nhằm xã hội hóa công tác bảo vệ môi trường, tác động trực tiếp hoặc gián tiếp làm thay đổi thái độ, hành vi của con người trong cộng đồng từ đó thúc đẩy họ tự nguyện tham gia vào các hoạt động bảo vệ môi trường từ đơn giản nhất đến phức tạp nhất và không chỉ tự mình tham gia mà còn lôi cuốn những người khác cùng tham gia tạo nên những kết quả chung của toàn xã hội.

Một trong những yếu tố cơ bản và cũng là hoạt động trung tâm của TTMT là xây dựng thông điệp TTMT. Một thông điệp truyền thông tốt là thông điệp chuyển tải được 6 nội dung giáo dục sau đây: giáo dục nhận thức, giáo dục kiến thức, giáo dục kỹ thuật, giáo dục ý thức, giáo dục đạo đức và giáo dục hành vi. Với mục tiêu giáo dục nhận thức, thông điệp môi trường phải chứa đựng thông tin sao cho người tiếp nhận thông tin hiểu được những tác hại đối với môi trường là có thật và bảo vệ môi trường là điều cần thiết. Giáo dục kiến thức nhằm nâng cao sự hiểu biết về môi trường, về suy thoái môi trường, ô nhiễm môi trường đến đời sống, sức khỏe của con người. Giáo dục kỹ thuật cung cấp những kỹ năng liên quan đến việc xử lý các vấn đề môi trường, ví dụ, cách thức phân loại rác thải trong mỗi gia đình hàng ngày. Giáo dục ý thức là nâng cao trình độ phản ánh hiện thực khách quan vào trong bộ óc người. Giáo dục đạo đức môi trường hướng tới xây dựng những phép tắc, quy tắc

ứng xử đúng đắn đối với môi trường. Sau cùng, giáo dục hành vi là mức độ cao nhất mà thông điệp môi trường có thể mang đến cho người nhận thông điệp: xây dựng hành vi đúng đắn đối với môi trường.

Để thực hiện chiến lược truyền thông hiệu quả, theo Nhóm quan tâm về TTMT, cần có mười bước trong chiến lược TTMT. Các bước này bao gồm: (1) phân tích tình huống và nhận ra vấn đề; (2) phân tích người tham gia và kiến thức, thái độ, hành vi; (3) xây dựng các mục tiêu truyền thông; (4) phát triển các chiến lược truyền thông; (5) tham gia của các nhóm liên quan; (6) kết hợp và lựa chọn các phương tiện truyền thông; (7) thiết kế thông điệp; (8) sản xuất và kiểm tra thử; (9) thực hiện truyền thông và áp dụng trên thực tế; (10) ghi nhận, giám sát và đánh giá. Mười bước này rất cần được tiến hành trong chiến lược TTMT, nhất là việc áp dụng các bước này thông qua một dự án/một chương trình môi trường hay liên quan đến môi trường cụ thể.

Có ba loại hình TTMT cơ bản: (1) truyền thông dọc không có thảo luận, không có phản hồi bao gồm các phương tiện thông tin như báo, phát thanh, truyền hình; (2) truyền thông ngang có thảo luận và phản hồi giữa người nhận và người phát thông điệp, loại này khó hơn, tốn kém hơn nhưng có hiệu quả lớn; (3) truyền thông theo mô hình là hình thức truyền thông cao nhất và hiệu quả nhất, sử dụng mô hình cụ thể làm địa bàn tham quan trực tiếp. TTMT đóng vai trò quan trọng trong chiến lược phát triển bền vững.

NGUYỄN THỊ KIM HOA

Tài liệu tham khảo

1. *Environmental Communication – Applying Communication Tools Towards Sustainable Development* OECD, 1999, 50p.
2. Flor A., *Environmental Communication: Principles, Approaches and Strategies of Communication Applied to Environmental Management*, UP Open University, 2004, 297p.
3. Cox R., *Environmental communication and the publics sphere*, SAGE, 2010, 385 p.